

Рисунок 4. Розподіл видів за класифікацією К.Раункієра, %

На рисунку 4 проілюстровано розподіл видів відповідно до класифікації за К.Раункієром. Серед досліджуваних видів виділено наступні життєві форми: гемікриптофіти -35%, терофіти – 35%, хамефіти – 25%, криптофіти – 5%.

Мінливість біоморфологічних особливостей та ритму сезонного розвитку досліджуваних видів при інтродукції в м. Полтаві в порівнянні з дикоростучими рослинами не виявлено. Дослідження біологічних особливостей культивованих видів свідчить про перспективність їх інтродукції як джерел лікарської сировини в умовах ботанічного саду ПНПУ імені В.Г. Короленка в м. Полтава.

Література

1. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта (с основами статистической обработки результатов исследований) / Борис Александрович Доспехов.- М.: Колос, 1985.- 336 с.
2. Зайцев Г.Н. О математической обработке фенологических наблюдений.// Методика фенологических наблюдений в ботанических садах СССР / Геннадий Николаевич Зайцев . – М.: Наука, 1972. – С.53 — 58.
3. Ковалева Н.Г. Лечение растениями: Очерки по фитотерапии / Нина Георгиевна Ковалева. – М.: Медицина, 1971. – 349 с.
4. Котуков Г.Н. Культивовані і дикорослі лікарські рослини: Довідник/ Григорій Ніканорович Котуков. – К. : Наукова думка, 1971. – 168 с.
5. Майсурадзе Н.И. Методика исследований при интродукции лекарственных растений // Обзорная информация. Сер. Лекарственное растениеводство / Н.И Майсурадзе, В.П. Киселев, О.А.Черкасов. – М.: Наука, 1984.- 32 с.

ФІЗІОЛОГІЧНА ЦІННІСТЬ НОВИХ ПЕРСПЕКТИВНИХ ГІБРИДІВ СОНЯШНИКА КУЛЬТУРНОГО

*Оніпко В. В., Сердюк С. С.
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г.Короленка*

Основою здорового харчування людини є баланс білків, жирів та вуглеводів. Жири - мають найбільшу енергетичну цінність. Вони необхідні для нормальної діяльності центральної нервової системи, для кращого засвоєння білків, мінеральних речовин, жиророзчинних вітамінів. Жири складаються з гліцерину та вищих жирних кислот, які поділяються на

насичені та ненасичені. Насичені жирні кислоти містяться у тваринних твердих жирах. Чим більше насичених жирних кислот у жирі, тим вища температура його топлення, а отже, він довше перетравлюється та гірше засвоюється. Ненасичені жирні кислоти входять до складу рідких жирів - рослинних олій, а також жири морських тварин і риб. Ненасичені жирні кислоти беруть участь у якості обов'язкового компонента при створенні клітинних мембран і оболонки нервових волокон. Вони виводять холестерин, нормалізують та укріплюють стінки кровоносних судин. [3]

Соняшникова олія - багате джерело необхідних вітамінів, основні з них А, D і Е. Її використовують як основу до мазей, пластирів і розтирань, вживають як жовчогігний засіб при хронічних захворюваннях печінки і жовчних шляхів (холецистит, холангіт, холангіогепатит, калькулезний холецистит). Крім того, вона входить до складу аерозолу «Лівіан» (Aerosolum «Livianum»), який застосовують для лікування опікових ран. [2] Настій з язичкових квіток соняшнику дають усередину, як жарознижувальний і спазмолітичний засіб при малярії, спазмі бронхів та при шлунково-кишкових коліках. Як гіркоту для збудження апетиту, у випадку малярії, грипу і катару верхніх дихальних шляхів, при висипах на шкірі й застарілих виразках п'ють настойку з суміші листя і язичкових квіток соняшнику. Листя і язичкові квітки соняшника містять бетаїн, холін, арнідіол, фарадіол, флавоноїди (кверциметрин і глікозид ціанідину), каротиноїди і пектин. Крім того, у листі є янтарна, фумарова і лимонна кислоти, смолисті речовини (до 3%); у язичкових квітках — сапоніни, фенолкарбонік кислоти (хлорогенова, неохлаорогенова, кавава, саліцилова). Соняшникова олія містить гліцериди олеїнової, пальмітинової, стеаринової, арахінової та лігноцеринової кислот і каротиноїди. Хімічний склад сім'янок соняшника має ряд особливостей і залежить від сортових особливостей, ґрунтово-кліматичних та агротехнічних заходів вирощування культури. До складу ядра сім'янки входять жири, білки, вуглеводи, фітин, дубильні речовини, стеарини, фосфоліпіди, каротиноїди, органічні кислоти. [1] Соняшникова олія - унікальний продукт, корисні властивості якого набагато перевершують інші рослинні олії. Ні соя, ні ріпак, ні кукурудза не можуть змагатися з соняшником за багатством корисних речовин. [5]

Експериментальна робота, проводилася протягом 2009 року на присадибних ділянках приватного господарства в околицях селища Велика Багачка. Досліди проводилися за методикою Притульська Н. В. по встановленню фізіологічної цінності насіння перспективних гібридів соняшника. (табл. 1)

Таблиця 1

№ п/п	Гібрид	Група за стиглістю	Кошик		Урожайність ц/га	Вміст олії в насінні, %
			форма	діаметр, см		
1.	Ант F1	середньостиглий	випукла	18-21	35,2	49,39
2.	Всесвіт F1	середньостиглий	плеската	18-23	38,7-	48,19
3.	Еней F1	середньостиглий	випукла	19-23	37,2	54,1
4.	Кий F1	середньостиглий	злегка випукла	19-23	26,8	49,7
5.	Ковчег	ранньостиглий	випукла	19-22	34,2	49,8

	F1					
6.	Красень F1	середньостиглий	злегка випукла	18-22	37,8	49,34
7.	Оскіл F1	середньостиглий	Неправильна випукла	18-22	35,9	49,10
8.	Харківський 49 F1	середньостиглий	злегка випукла	24	32,0	49-52
9.	Псьол F1	пізньостиглий	випукла	18-20	37,1	49,17
10.	Світоч F1	середньостиглий	неправильна	18-22	37,9	51
11.	Сівер F1	середньостиглий	випукла	18-21	36,3	49,8
12.	Ясон F1	середньостиглий	плеската	18-24	39,7	49,7

У результаті проведених досліджень було встановлено, що найвищими (175-185 см) серед них були такі як Ант, Всесвіт, Еней, Ковчег, Сівер, Ясон. Найменшу висоту(120-165 см) мали гібриди Кий, Красень, Оскіл, Харківський 49, Псьол, Світоч. Вивчаючи апробаційні ознаки кошику встановлено, що 5 гібридів(Ант, Еней, Ковчег, Псьол, Сівер) мали випуклу форму кошика, 3-(Кий, Красень, Харківський 49) - злегка випуклу, 2(Оскіл, Світоч) неправильну випуклу і 2-(Всесвіт, Ясон) плескату. Діаметр кошика найбільшим є у Харківський 49, Ясон, Ковчег, Кий, Еней, дещо меншими – Красень, Оскіл, Псьол, Світоч, Ант, Всесвіт, Сівер. Досліджуючи особливості сім'янки відзначено, що чорновугільний колір мають 6 гібридів та 6 темносмагустий. Найбільшу масу 1000 сім'янок мають 3 гібриди Ковчег, Всесвіт, Харківський 49, 63:66:59 г, а найменшу – Ант та Псьол, відповідно 59:56 г. Найбільша лушпинність у гібриду Ант, Світоч та Сівер-24%, відповідно найменша у гібриду Еней-21%. Серед досліджуваних об'єктів панцерність виявлена у всіх гібридів та найбільш виражена у Сівер, Ковчег та Еней, відповідно 99,9%.

Аналіз проведених досліджень свідчить, що усі досліджувані гібриди мають досить високий вміст олії та найкращий результат відмічено у середньостиглих гібридів Еней та Світоч, відповідно 55 та 53 %.

Отже для одержання харчової, фітотерапевтичної сировини та з метою забезпечення людей соняшниковою олією доречно застосовувати гібриди середньостиглої групи - Еней та Світоч.

Література

1. Васильєв Д.С. Агротехніка подсолнечника / Д.С. Васильєв - М.: Колос - 1983.- 197 с.
2. Городній М.Г. Олійні та ефіроолійні культури / М.Г. Городній - К.: Урожай, 1970,546 с
3. Кириченко В.В. Покращення жирнокислотного складу олії соняшнику шляхом селекції / В.В.Кириченко, К.М. Масляк, В.І. Сивенко, О.Г. Супругов -Селекція і насінництво.,2004, Вип. 88. С. 3-8.
4. Красножон В.Г. Приєм и обработка подсолнечника / В.Г. Красножон, В.П. Бардым- К.: Урожай,1971,198с.
5. Морозов В.К. Подсолнечник / В.К. Морозов - Саратов, 1959.-С. 26-36.
6. Притульська Н.В. Продовольчі товари/Н.В. Притульська/ – Киев, 2006. – 266 с.